

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу одлуке Сената Универзитета у Београду од 22.03.2023. године, изабрани смо у Стручну комисију за припрему реферата са предлогом одлуке за доделу звања професор *emeritus* проф. др Ивану Ковачевићу, редовном професору Филозофског факултета у пензији. У складу с тим, подносимо Сенату следећи

РЕФЕРАТ:

Професор Иван Ковачевић је рођен 17.01.1952. године. Основну школу и гимназију завршио је у Београду. Основне студије социологије на Филозофском факултету у Београду уписао је 1970, а дипломирао децембра 1974. са наградом за најбољи дипломски рад. Магистарске студије на Одељењу за етнологију Филозофског факултета уписао је јануара 1975. године и магистрирао 1977. са темом „Етнологија и семиологија. Примена семиолошког метода у етнолошком истраживању”. Докторску дисертацију под насловом „Етнологија у српском просветитељству” одбранио је на Филозофском факултету у Београду 1981. године. На постдокторском усавршавању на Ecole des hautes etudes des sciences sociales у Паризу боравио је 1981-1982 године.

Проф. Ковачевић је универзитетску каријеру започео као асистент 1980. године на Одељењу за етнологију Филозофског факултета у Београду. На том одељењу је стицао звање доцента 1984, звање ванредног професора 1990. и редовног професора 2002. године, а у пензију отишао 1.10.2022. године. Све **42 године радног искуства** провео је радећи на Филозофском факултету Универзитета у Београду

У том периоду проф. Ковачевић је предводио талас модернизације дисциплине која је у извесној мери каснила за развојем антропологије у свету. Његов рад доминантно обележава нова интерпретативност, преношење метода и приступа светске антропологије и усмеравања дисциплине у нове просторе. Посебно се

истиче увођење тада иновативних интерпретативних метода као што је структурална анализа, усмеравање етнологије ка проучавању савремености и урбаног друштва, не запостављајући традиционално проучавање прошлости и села. Стога се његовим најважнијим доприносом може сматрати увођење српске етнологије и антропологије тематски и методолошки у светску науку, што је у условима тадашњег стања етнологије у Србији била права научна револуција.

Увођење тадашње етнологије у нову интерпретативност проф. Ковачевић је започео још као двадесетдогодишњак радом „Структурална анализа мита” (1974), где је показао плодност примене структуралне анализе на примеру српске бајке „Међедовић” из збирке Вука Караџића. Примену структуралне анализе Ковачевић је наставио у радовима „Семиолошки приступ проучавању обреда: на примеру обреда о светом Андреји” (1978) и „Значење култа медведа” (1981), чиме је заокружио тумачење веровања и обичаја везаних за медведа. Сличну сукцесивну структуралну анализу је у раној фази применио и на тумачење додолске поворке у радовима „Интегративни приступ проучавању обичаја” (1976) и „Нови резултати проучавања додолске поворке” (1984), којом је дао сасвим ново тумачење овог ритуала. Уз поменуте радове, осветлио је ритуале и веровања из српске народне религије као што су лазаричка поворка, ритуали уз сејање, јесењи табуи, веровање у здухаћа и таласона, табуи везани за кућни праг итд. У овој фази модернизације дисциплине показао је како иновативни методолошки поступци интерпретације дају резултате на материјалу традицијске културе, тј. народне религије Срба.

Још пре него што је окончао ову фазу књигом „Семиологија ритуала” у издању „Просвете” 1985. године, проф. Ковачевић је отворио нову фазу транзиције етнологије у модерну светску науку покретањем новог поља проучавања које је од оснивања етнологије у Србији било маргинализовано. Ради се равномерном укључивању у научни фокус градске средине уместо искључиве окренутости традиционалном селу. Као председник Етнологског друштва Србије организовао је средином 1980-их година годишње скупове друштва са сасвим новим темама, као што су урбана етнологија, етнологско проучавање радника и савремени ритуали. Ове теме је подржавао сопственим радовима који су били прави путоказ за проширење етнологског ракурса на град, у коме је већ тада живело више од

половине становника. Радови из тог периода су имали у етнологији до тада невиђене теме, као што су легенда о (не)изградњи хотела у туристичким местима („Легенда и стварност” 1980), понашање публике на улици приликом проласка „Фантома“ у белом поршеу, ритуали улажења код претпостављеног, односно ритуали који су везани за полагање испита („Урбани ритуали” 1982) или митски садржај новинских извештаја о великим добицима на лутрији („Приче о добитницима” 1984). Своје радове везане за процес урбанизације етнологије објединио је у књизи „Урбани ритуали”, која је била рецензирана и припремљена за штампу у издавачком предузећу „Вук Караџић”, али су пропаст предузећа и опште стање 1990-их условили да се књига појави читаву деценију касније („Семиологија мита и ритуала 2. Савремено друштво” 2001).

Схватајући да трансформација и модернизација дисциплине није могућа без преиспитивања прошлости, проф. Ковачевић се од самог почетка бављења етнологијом посветио историји дисциплине. Прва књига коју је објавио била је посвећена социологу и етнологу Сретену Вукосављевићу („Научно дело Сретена Вукосављевића” 1978), да би посебну пажњу посветио делима „оснивача” дисциплине Јована Цвијића, Милана Милићевића, Тихомира Ђорђевића, Антуна Радића и других. Докторска дисертација „Етнологија у српском просветитељству”, одбрањена 1981. године, објављена је као први том „Историје српске етнологије” (2001), док други том садржи радове о поменутих претечама етнологије у каснијем периоду развоја. Резултат проучавања Доситеја Обрадовића и других просветитеља, књижевника и географа из прве половине 19. века, Павла Соларића, Јоакима Вујића, Димитрија Тирола и др., јесте да је просветитељство кроз Доситејеве филозофске списе, сентименталистичку књижевност и географске књиге тог доба развило сасвим солидну основу за развој антропологије каква се формирала у Британији и Европи. Историјске околности и роматичарски талас су прекинули тај процес и етнологија је формирана у сасвим другом правцу, али је проф. Ковачевић показао да су основе за један другачији развој постојале код Срба све до средине 19. века.

Од избора у звање редовног професора објавио је 9 самосталних књига и 2 коауторске књиге, и уредио 11 зборника радова. Научних чланака у часописима највиших категорија објавио је 50, а учествовао је на бројним међународним и домаћим научним скуповима.

По окончању процеса антропологизације, чији је био водећи носилац, посветио се проучавању урбаних легенди домаћег и страног порекла, што је резултирало књигама „Антропологија транзиције” (2007), у којој је анализирао више легенди насталих у периоду транзиције српског друштва које одсликавају стварне и логичке контрадикције времена у коме настају, и „Урбане легенде” (2009), у којој је проучавао глобалне урбане легенде настале углавном у „златно доба“ генезе тих легенди око 1960. године. У књизи „Транзиционе легенде и панике” (2011) налази се наставак анализе друштвених промена у Србији које се одсликавају у фолклору, али и које се могу предвидети проучавањем фолклорних творевина, као што су фолклорни страх од земљотреса, легенде о крађи органа, о кинеском ресторану или о канибалској секти.

Реформисана и конституисана српска антропологије се, као и светска антропологија у последњој деценији XX века, нашла на удару двеју тенденција које једнако штете и то не само антропологији већ и друштвеним и хуманистичким наукама, па и науци у целини. У својим двама књигама проф. Ковачевић је одлучно бранио дигнитет и принципијелност науке од постмодернистичког хаоса, са једне стране, и сцијентизма, са друге стране, оличеног у претераној употреби статистике у евалуацији научног рада. У књигама „Традиција модерног” (2006) и „Антропологија између сцијентизма и дисолуције” (2010) доказао је ограниченост сцијентометријског приступа у хуманистици, као и погубност постмодернистичког изједначавања науке са било којим тумачењем света, указујући на могуће последице које су се у наредним деценијама исказале као налет тзв. постистине.

Током 2013. године покренуо је едицију „Нова српска антропологија”, у оквиру које је, заједно са млађим сарадницима, уредио 10 зборника радова о новим ритуалима, филму, реклами, музици, смрти, туризму, телевизијским серијама, фудбалу и научној фантастици, из антрополошке перпективе. Ова едиција је

направила пресек модерне српске антропологије, чијем стварању је проф. Ковачевић дао велики допринос.

Враћајући се историји дисциплине, 2015. године објавио је књигу „Историја српске антропологије”, у којој је подробно описао и објаснио процес укључења српске антропологије у светску науку, процес у коме је и сам учествовао. Овога пута као научни посматрач указао је на кључне моменте који су хибернирану научну дисциплину извели у свет модерне науке.

Најпосле, у најновијој фази научног рада посветио се проучавању односа филма и политике посматрајући специфичан корпус филмова који се баве спортом (фудбал). Књига „Филм, фудбал и политика” садржи бриљантна поглавља из антропологије филма о филмовима као што су „Друг претседник центарфор” или „Монтевидео Бог те видео”.

О укупном значају доприноса проф. Ковачевића сведочи и целина библиографије која садржи више од 130 библиографских јединица, од чега **16 самосталних књига**, 2 коауторске књиге и уређених 11 зборника. Број његових чланака и радова објављених у научним часописима и зборницима износи преко 100. Објављивао је радове и у иностранству, нпр. у часописима *Annales*, *International Journal Folklore, Traditiones* и др.

Значај његовог доприноса етнологији и антропологији види се и у преко 1000 цитата у научним часописима и књигама (према подацима у бази „Google Scholar“), а то потврђују и други алметрички подаци: у академској мрежи „Academia.edu“ његови радови имају више од 20.000 прегледа, од чега преко 4.000 преузимања, док у другој академској мрежи „Research Gate” његове књиге и чланци имају преко 10.000 прегледа и 2.700 преузимања. Када се узме у обзир да се ради о научној дисциплини релативно малог обима у Србији, окружењу, па и у Европи и свету, утицај проф. Ковачевића је више него очигледан. Као управник Одељења за етнологију и антропологију обновио је излажење часописа *Етноантрополошки проблеми*, који је врло брзо стекао међународну репутацију и ушао на престижне листе часописа „Web of Science” и „ERIHplus”. Такође је покренуо и научну трибину „Антрополошка агора”, на којој је до сада гостовало више од 100 научника и професора из преко 20 земаља. Од 2017. до 2019. држао је предавања у европском

мастер програму „Jean Monnet”. Учествовао је и руководио у међународним и билатералним пројектима са Француском, Словенијом и Пољском.

Увидом у научни, педагошки и универзитетски рад проф. Ковачевића потврђујемо да је од избора у звање редовног професора вишеструко испунио услове за избор у то звање, што траже правила Универзитета за доделу звања професор емеритус. Посебно истичемо да је проф. Ковачевић објављивао радове континуирано и до одласка у пензију је имао највиши ранг (A1) у категоризацији министарства задуженог за науку на основу броја и категорија објављених радова. У два наврата проф. Ковачевић је добио годишњу награду „Душан Бандић“ за најбољу књигу из области етнологије и антропологије у Србији – 2006. године за књигу „Традиција модерног” и 2015. године за књигу „Историја српске антропологије”.

Током наставног рада на Универзитету у Београду био **ментор** при изради **23 докторске тезе** и **15 магистарских теза**. Такође је био члан комисија у још **20 докторских** и **10 магистарских теза**. Треба истаћи да је проф. Ковачевић био ментор **једанаесторо наставника и сарадника** Одељења за етнологију и антропологију, од којих су готово сви данас у звању редовног или ванредног професора. Учешће у преко **100 комисија** за избор у наставна и научна звања показује изузетно велики обим његовог ангажовања у подстицању и организовању научног подмлатка. У студентским евалуацијама је увек добијао високе оцене.

Још крајем 1980-их година започео је **руковођење истраживачким пројектима** (тада СИЗ-ова науке), а после 2000. пројектима министарства надлежног за науку, као и Министарства културе. Од 2006. до 2010. руководио је пројектом министарства задуженог за науку „Антропологија у XX веку: теоријски и методолошки донети”, а од 2011. до 2018. пројектом „Антрополошко проучавање Србије – од културног наслеђа до модерног друштва”. Кроз наставу и вежбе на факултету, као и кроз научне пројекте формирао је бројни научни подмладак који је већ данас досегао врх научних и наставних звања.

Током академске каријере проф. Ковачевић је на Универзитету и Филозофском факултету обављао **низ функција значајних за Универзитет и Факултет**. У три

мандата (2006-2015) био је представник Филозофског факултета у Већу научних области, и то као потпредседник (2006-2009) и председник Већа (2013-2015). На Факултету је обављао функцију управника Одељења (2004-2009. и 2015-2021) и члана Кадровске комисије (2002-2017), те председника те Комисије (2014-2017). Заступао је Факултет и Универзитет у телима министарства надлежног за науку, и то у Комисији (2005-2006) и, потом, више од 10 година у Матичном одбору за историју, археологију и етнологију (2006-2016). Од 2016. године држи наставу на **мастер програму Универзитета у Београду „Религија у друштву, култури и европским интеграцијама”**.

У погледу професионалне етике проф. Ковачевић током целокупне каријере није кршио кодекс професионалне етике, нити је осуђиван за кривична дела из члана 64. став 5. Закона о високом образовању.

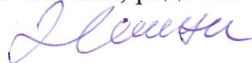
Стога ми, долепотписани, предлагемо Сенату Универзитета у Београду да др Ивана Ковачевића, редовног професора Филозофског факултета Универзитета у Београду у пензији, изабере у звање **професор емеритус**.

У Београду, 05.04.2023. године

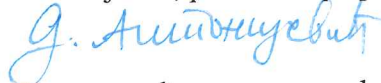
1. Др Бојан Жикић, редовни професор, Филозофски факултет

2. Др Данијел Синани, редовни професор, Филозофски факултет

3. Др Драгана Антонијевић, редовни професор, Филозофски факултет

4. Др Милош Миленковић, редовни професор, Филозофски факултет

5. Др Владимир Рибич, редовни професор, Филозофски факултет

